

SOBRE L'ACTUALITAT CULTURAL

Coordina: **Carles Senso**

L'ETNO

El 2025 està sent l'any de la consolidació del treball de L'ETNO en el camp del benestar. Des dels últims anys, el museu treballa per consolidar una línia d'acció basada en la creença que la funció del museu pot tindre un impacte en la societat més enllà de la gestió i la difusió del patrimoni. Així les coses, el passat mes d'abril el museu va organitzar unes jornades, *Iniciatives museístiques i atenció sanitària*, en les quals es va debatre el paper actual dels museus en el camp del benestar i la salut. Les jornades van donar un context teòric a les diverses línies de treball que L'ETNO desenvolupa en aquest camp. Aquestes línies són les següents: «La caixa dels records», centrada en els malalts d'Alzheimer en un estadi inicial i impulsat amb la col·laboració de l'àrea de Benestar Social de la Diputació de València i FEVAFA (Federació d'Associacions de Malalts d'Alzheimer); «Re-creant identitat», un projecte amb persones usuàries de serveis de salut mental realitzat amb l'Hospital de Salut Mental de Bétera (Diputació de València); «Recepta Cultura», una iniciativa dirigida a persones en situació de soledat no desitjada impulsada per l'àrea de Salut Pública de l'Hospital General, en la qual participen sis museus i sis centres de salut de València; «Cura de cuidadores», centrada en les cuidadores de persones amb dependència, articulada mitjançant els centres de salut pròxims a L'ETNO, i, finalment, «l'Etno-Hospital», un treball col·laboratiu entre l'àrea de Didàctica del museu i les unitats pediàtriques dels hospitals Rector Peset i La Fe.

Igual d'important està sent la celebració del festival Etnomusic. Per a la vint-i-dosena edició, el festival, actualment el més important de la ciutat de València en aquest tipus de músiques, continua consolidant la seua programació de referència dins del món dels festivals de músiques ètniques i d'arrel a nivell de l'Estat. Enguany, la proposta inclou referències com els valencians Cabra, Titana o Andres Belmonte i el grup Za!-Perrate, una formació catalana i andalusa. Com en anys anteriors, i dins del marc de L'Etnomusic als Pobles, el festival tindrà la seua presència en poblacions de la província afectades per la dana com Massanassa o Benetússer.

ALFONS EL MAGNÀNIM

L'augment de la dotació econòmica dels Premis València i València Nova 2025 convocats per la Institució Alfons

el Magnànim de la Diputació de València va permetre incrementar-hi la participació. S'hi van destinar 138.000 euros i s'hi van donar cita un total de 234 obres, un 34,88% més que l'any anterior.

El diferents guanyadors i guanyadores foren *Longyear-byen*, de Mònica Richart (Antella); *Esprémer el temps*, de Maria Mitjans (Barcelona); *La angustia y el deseo*, d'Abraham Guerrero (Arcos de la Frontera, Cádiz); *Anatomía de los isópodos*, de Sara Navarro (Sevilla); *Un bell cadàver barroc a l'avínguda deserta*, d'Alfons Navarret (Moncada); *El deute de l'aigua*, de Joaquim Cano (Alacant); *El día que dejamos de ver porno*, de Carolina Otero (València); *Hambre en Manhattan*, d'Alba María Frías (Madrid); *La modernitat frustrada*, de Carles Fenollosa (València); *Scriptura restituta*, d'Alaitz Zalbidea (València), i *Que bestia! L'extraordinària història del circ Cric*, de Berta Cusó (Barcelona).

A més, el Magnànim ha destacat enguany pel seu Reconeixement de la cultura atorgat al Col·legi Oficial de Bibliotecaris i Documentalistes de la Comunitat Valenciana, que representa els professionals de la informació de la Comunitat Valenciana i promou el reconeixement i el desenvolupament professional, el correcte exercici de la professió i la formació de tots els professionals.

L'editorial de la Diputació de València ha obert enguany dues noves col·leccions: «L'Instant. Fotografia» i «Vinyetarium». «»ferhan sigut

El primer número de la col·lecció, *Miguel Ángel López-Egea. Tradició i modernitat a la Ribera Baixa*, es va presentar en la Fira del Llibre de València, amb la participació del director de la col·lecció, Francesc Vera, i del seu dissenyador gràfic, Xavier Mollà.

En aquest volum s'ha seleccionat un conjunt d'imatges sobre el cultiu de l'arròs a Sueca i a l'Albufera que mostren la transició entre la tradició i la modernitat, ja que el pas de la dècada dels cinquanta als seixanta va ser el moment en què el camp, en general, i el cultiu de l'arròs, en particular, van experimentar uns canvis que els van dirigir a la transformació més absoluta i van deixar arrere les formes tradicionals que s'havien mantingut durant segles. En l'admirable pulcritud i senzillesa de les fotografies de López-Egea hi ha sempre una voluntat documental que acosta la quotidianitat d'aquells anys.

D'altra banda, per fer-se ressò de l'auge que viu el còmic en l'actualitat, el Magnànim ha posat en marxa «Vinyetarium», una nova línia editorial centrada en aquest món, amb especial atenció a la producció valenciana. Sota

la direcció de Daniel Tomás, l'editorial aspira a construir un repositori rigorós que funcione com a fons de referència per a estudis i divulgació entorn de la historieta. «Vinçetariu» inclourà reedicions crítiques d'obres clàssiques, textos divulgatius sobre diferents aspectes del còmic i catàlegs d'exposicions que aporten un valor afegit al lector, tant especialitzat com general. Es tracta d'un projecte ambiciós que s'inaugura amb dos títols fonamentals: d'una banda, una edició crítica del descatalogat *El Peu Fregit*, de Miguel Calatayud, i, de l'altra, la reedició de *Vinyetes a la lluna de València*, una obra de referència imprescindible per als qui desitgen conèixer la història del còmic valencià, signada pels experts Pedro Porcel i Álvaro Pons.

Finalment, una de les obres més venudes el 2025 ha sigut la Beca Josep Torrent de Periodisme d'investigació 2022, titulada *Operació Apolo. El segrest de Luis Suñer a mans d'ETA-politicomilitar*, de Sergi Moyano. El 13 de gener del 1981, un comando d'ETA-politicomilitar va assaltar la fàbrica de gelats d'Avidesa a Alzira, a la Ribera, i va segrestar-ne l'amo, Luis Suñer, l'empresari que més havia pagat a Hisenda. El segrest es va allargar durant tres mesos i els seus responsables directes no van ser mai identificats. Una història mai contada, trepidant, que es llig com una novel·la, fruit d'una investigació minuciosa que compta amb el testimoni exclusiu d'un dels segrestadors. Aquestes pàgines descobreixen aspectes inèdits d'un cas que va sacsejar la societat espanyola en ple camí a la democràcia. El resultat és la reconstrucció d'un segrest que va marcar la societat valenciana i sobre el qual sobrevolaven incògnites inquietants. Només van ser enxampats per la policia i condemnats a presó els guardians del segon *zulo*, on Suñer va passar les dues últimes setmanes de captivitat.

MEMÒRIA DEMOCRÀTICA

Josep Franco guanya el premi María la Jabalina de la Diputació de literatura de no ficció vinculada a la memòria democràtica

L'escriptor de Sueca, autor de *L'enviat* o *Les potències de l'ànima*, entre moltes altres obres i adaptacions, s'imposa en la primera edició del premi literari de Memòria amb *Enric Moret: la memòria del marbre*.

La història del fill del trinquer de Sueca, un mestre de l'escultura contemporània exiliat a Cuba per cul-

pa de la Guerra Civil, és la primera guanyadora del premi María la Jabalina, creat per la delegació de Memòria Democràtica de la Diputació de València per a potenciar el vessant pedagògic i divulgatiu del departament coordinat per la vicepresidenta primera, Natàlia Enguix. *Enric Moret: la memòria del marbre* és el títol de l'obra de narrativa de no ficció amb la qual aconsegueix el premi l'escriptor valencià Josep Franco.

La vicepresidenta Enguix, responsable de Memòria en la corporació provincial, destaca el bon nivell dels treballs presentats en la primera edició del premi, que es lliurarà a Franco després de l'estiu. L'escriptor de Sueca, autor de *L'enviat* o *Les potències de l'ànima*, entre moltes altres obres i adaptacions, col·labora de manera esporàdica en mitjans de comunicació com *El País*, *Levante-EMV* i *Noticias al Día*, i al llarg de la seua dilatada trajectòria ha aconseguit reconeixements com el Premi Octubre, el Ciutat d'Alzira, el Sor Isabel de Villena de l'Ajuntament de València, el d'Escriptors Valencians, el Far de Cullera i el Premi València 2023 que entrega el Magnànim, editorial de la Diputació, per la seua obra *Si tenim vida i salut*.

Natàlia Enguix insisteix que la Diputació «mantindrà la seua implicació en polítiques de memòria, no sols amb els recursos econòmics, que hem incrementat en aquests dos anys que portem de legislatura, sinó amb el reforç de la part divulgativa que dirigim especialment a

les noves generacions que mereixen conèixer la nostra història de manera completa, perquè determinats episodis foscos no tornen a repetir-se».

En el marc divulgatiu s'inclou aquest premi Maria la Jabalina de literatura de no ficció, però també els premis La Memòria a l'Escola o el programa La Memòria a les Biblioteques. «La memòria és ajudar els familiars de les víctimes a localitzar les restes dels seus difunts, exhumar-los i identificar-los, però també recuperar espais físics, construir monuments memorialistes i contribuir al coneixement d'aquesta part de la nostra història amb testimoniatges, publicacions i investigacions que aporten llum en la foscor», manté Enguix.

La memòria del marbre: Enric Moret va néixer a Sueca el 1910, i mentre va viure a la seua localitat natal va ser conegut com «el fill del trinqueter», l'home que s'encarregava del manteniment del trinquet, organitzava les partides i controlava les apostes. Enric va abandonar el poble, quan encara era molt jove, per buscar-se la vida. Va tardar molts anys a poder tornar-hi per culpa de la Guerra, i el 1942 es va instal·lar definitivament a Cuba, després de veure's obligat a l'exili per les seues idees revolucionàries.

La vida de Moret no només ha inspirat Josep Franco per aquest component històric i el context polític en el qual es va desenvolupar. L'escriptor de Sueca s'ha sentit atret també pel component artístic que envolta l'exili del protagonista, que es va convertir en un mestre de l'escultura contemporània. Les seues escultures «intencionalistes», com ell mateix les qualificava, van viatjar des de l'antiga Unió Soviètica fins al Vietnam, passant per Txecoslovàquia, Polònia i Mongòlia. Encara en l'actualitat, moltes de les seues obres embelleixen parcs

d'Europa i Amèrica o formen part de la col·lecció de museus de tot el món.

Josep Franco, autor de l'obra *Enric Moret: la memòria del marbre*, és escriptor, traductor i educador d'adults. Ha estudiat Magisteri, Filologia anglesa i Pedagogia a la Universitat de València i un curs de guionista en la Menéndez Pelayo. La història d'Enric Moret, guanyadora del premi Maria la Jabalina de la Diputació, és la d'un valencià orgullós de la seua terra, que recordava el seu poble amb enyorança i que mai va deixar de parlar «un valencià correctíssim, amb una sonoritat i una calidesa tropicals». El protagonista de l'última novel·la de Franco va morir a l'Havana al gener del 1985.

MuVIM

JAPONISMES

Internacionalització de l'art japonès

El fenomen del japonisme, com es coneix la influència profunda i perdurable de l'art i la cultura del Japó a Occident, s'estén molt més enllà d'una simple moda pasatgera ja iniciada en l'orientalisme que, des de Marco Polo i altres viatgers, es va incorporar a l'imaginari europeu. El japonisme, que va començar a mitjan segle XIX, es caracteritza per un intercanvi complex i multifacètic que ha transformat les arts visuals, la música, les arts decoratives i, més recentment, la cultura popular global a través del manga i l'anime.

L'obertura forçada del Japó el 1853, impulsada pel comodor estatunidenc Matthew C. Perry, va marcar l'inici formal d'aquest procés. El flux posterior d'objectes d'art japonesos cap a Occident, especialment les xilografies co-

negudes com *ukiyo-e* ('imatges del món flotant'), va causar una profunda commoció en els artistes europeus. Les exposicions universals, especialment la de Londres el 1862 i la de París el 1878, van tindre un paper crucial en la difusió d'aquestes obres i van mostrar la seua estètica radicalment diferent de les convencions artístiques occidentals.

La fascinació per l'*ukiyo-e* es va estendre ràpidament. Alguns artistes impressionistes i postimpressionistes com Monet, Degas, Renoir, Cassatt i Van Gogh van trobar en aquestes estampes una font inesgotable d'inspiració. L'asimetria de les composicions, l'ús audaç del color pla, l'absència de perspectiva lineal, la representació singular de la naturalesa i la llibertat en l'organització dels elements visuals contrastaven de manera marcada amb la tradició academicista europea. Aquestes característiques es van integrar en les obres d'aquests autors i van generar un llenguatge visual nou que trencava amb els cànons establits i que va contribuir al desenvolupament del modernisme.

Edgar Degas, per exemple, admirava profundament la composició asimètrica i l'enquadrament diagonal que s'observa en moltes d'aquestes xilografies. Claude Monet va quedar sorprès per la vibrant paleta cromàtica i la peculiar representació de la naturalesa; en particular, en aquelles composicions amb perspectiva aèria usades per a mostrar la distància. Vincent van Gogh va deixar constància de la seua admiració apassionada per aquests gravats col·leccionant-los compulsivament, i la seua influència es reflecteix en obres com *La nit estrellada* i *L'habitació a Arlés*, en les quals la pinzellada vibrant i els colors intensos recorden l'expressivitat i vitalitat d'uns certs artistes de l'*ukiyo-e*. L'estatunidenc James McNeill Whistler, un altre gran col·leccionista d'art japonès, va ser una figura fonamental en la introducció d'aquest art a Anglaterra, popularitzant un estil basat en plans de color i línies elegants.

La influència del japonisme no es va limitar a la pintura. En el camp de la música, diversos compositors van incorporar elements de l'estètica japonesa en les seues òperes utilitzant melodies i harmonies que evocaven l'exotisme de l'Orient Llunyà. És el cas, per exemple, de Giacomo Puccini amb *Madama Butterfly* i *Turandot*; de Camille Saint-Saëns amb *La Princesse jaune*, que, encara que ambientada als Països Baixos, utilitza l'escala pentatònica per a crear una atmosfera «oriental», o d'Arthur Sullivan amb *The Mikado*. Tots ells reflecteixen la fascinació de l'època per la cultura nipona.

L'impacte del japonisme es va estendre també a les arts decoratives, la moda, els tèxtils i el disseny gràfic, on van anticipar alguns elements del modernisme i l'art abstracte. L'estil japonès, amb la seua èmfasi en la naturalesa, la simplicitat i les línies elegants, es va integrar en els mobles, la ceràmica, la joieria, els teixits i l'arquitectura, i des de llavors fins ara ha exercit una gran influència en el disseny occidental.

Un cas especial és la irrupció de la influència japonesa en el cinema. La maquinària fílmica estatunidenca, a més de tractar les temàtiques des d'un punt de vista eurocentrista i de mostrar la seua incapacitat per a distingir els asiàtics d'un país o d'un altre —com ara el fet que un terç del repartiment de *Memòries d'una geisha* (Rob Marshall, 2005) no és japonès—, ha utilitzat els valors i els costums ancestrals nipons per a demonitzar el país asiàtic en els moments històrics en què aquest ha sigut «l'altre», l'enemic, com va succeir durant la Segona Guerra Mundial. En l'actualitat, el tractament ha anat evolucionant i les produccions japoneses han aconseguit formar part de l'imaginari occidental, com en són testimoni, per exemple, les diferents pel·lícules protagonitzades per l'icònic Godzilla (*Gojira*, en japonès), i, molt especialment, a partir de mitjan segle XX, el manga i l'anime, que es presenten com un nou capítol en aquest relat. El fenomen que han suposat l'un i l'altre no només implica la difusió d'una estètica visual distintiva, amb els seus personatges d'ulls grans i expressius, sinó una transmissió de valors culturals, formes d'expressió i idees que han conformat la percepció de la cultura japonesa arreu del món. Des del dinamisme narratiu de *Dragon Ball*, d'Akira Toriyama, influït per Osamu Tezuka, fins al tractament de temes complexos en obres com *Akira* o *Neon Genesis Evangelion*, el manga i l'anime han trencat barreres culturals i han introduït el públic occidental en l'univers ric i divers de la cultura japonesa contemporània.

En suma, el japonisme, o, més ben dit, els successos japonismes que s'han donat al llarg de la història, no representen simples modes decoratives, sinó autèntics processos d'intercanvi cultural que han enriquit profundament tant l'art occidental com la comprensió global del Japó fora de les seues fronteres. La seua influència perdura i continua ressonant en la creació artística contemporània, cosa que demostra el poder transformador del diàleg intercultural i la capacitat de l'art per a transcendir les barreres geogràfiques i temporals,

però que ens adverteix, alhora, que, més enllà de la refinada bellesa i harmonia que puguen irradiar les seues creacions, no acabarem d'entendre-les mai si abans no entenem el pensament que subjau darrere seu.

Amador Griñó
Cap d'exposicions del MuVIM

SERVEI DE CULTURA

Deu D'Arrel

Els tòpics no són mai del tot bons i parlar dels pobles del món genèricament no sol resultar mai massa just. Com tot en la vida, en tots els llocs hi ha gent bona i gent que, diguem-ne, no és tan bona. En un món com el nostre, qualificar el diferent d'alguna cosa és fàcil, però segurament perdrem molts matisos. Entre aquests pobles també estem els valencians, que som un poble amb una identitat pròpia, un poble creatiu i culturalment molt divers, amb una riquesa patrimonial i immaterial digna de reconèixer, i, com tots els pobles, amb coses bones i coses no tan bones. Tenim una gent capaç del millor, de generar cultura d'alta qualitat i, per descomptat, tenim una riquesa folklòrica grandíssima i variada: uns balls, unes cançons i unes músiques que mereixen tota la nostra atenció, però entre aquestes coses no tan bones que tenim hi ha la nostra incapacitat col·lectiva de donar-los el valor que realment tenen.

Fa deu anys, la Diputació de València va crear unes trobades de folklore que pretenien posar en valor tot allò que defineix la nostra identitat col·lectiva, unes trobades que, més avant, prendrien el nom de D'Arrel. Amb els anys hem intentat ampliar horitzons, que les nostres músiques i balls no quedaren en una cosa de gent major o per a segments poblacionals molt determinats, sinó que trobaren una harmonia entre tradició i temps actuals, que ampliaren perspectives, que tingueren com a destinatària gent de totes les edats i, amb el temps, això ha esdevingut una realitat.

Vivim en un món en què cada dia és tot més igual: podem anar en taxi o en bus pels carrers o les avingudes de ciutats de molts països i anar veient-hi les mateixes marques o franquícies, fins i tot la música que sentirem en el taxi la podrem sentir a Nova York, París o València, perquè és música que no té denominació d'origen, té igual on estiga feta. Però hi haurà coses que són nos-

tres, que ens configuren com a poble i que no es podran veure en altres parts del món, com les nostres bandes o els nostres cants de batre o boleros, els nostres vestits tradicionals o, fins i tot, els nostres menjars.

Enguany D'Arrel fa deu anys amb l'objectiu que tot allò que tenim per oferir com a cultura pròpia, la que veritablement sí que té una denominació d'origen, pugues ser coneguda i gaudida per tothom, amb l'objectiu que cada dia la conega més i més gent, i sobretot que se li done el valor que realment hauria de tindre. I això també es fa innovant, com una plataforma de valorització de la nostra cultura en que tradició i contemporaneïtat troben espais comuns, des de la dansa tradicional fins a l'*street dance* o des dels cants d'estil fins a les músiques de la Maria o de Jonatan Penalba. D'arrel és tot això i molt més: és cultura, tradició, comarca, maneres de viure, patrimoni ... i també, i sobretot, autoestima.

MUSEU DE PREHISTÒRIA

Un segle d'arqueologia valenciana: passat amb futur al Museu de Prehistòria de València

El Museu de Prehistòria de València ha encetat la preparació d'un projecte il·lusionador que done contingut al programa commemoratiu d'una efemèride important: la creació del Museu de Prehistòria i del Servei d'Investigació Prehistòrica. Fundat el 1927, és el museu més antic de la Diputació de València i l'any 2027 complirà cent anys de vida. La celebració del seu centenari busca posar en valor el seu llegat patrimonial, que s'ha anat atresorant durant dècades de treball de recerca i divulgació, i generar comunitat amb el públic visitant i amb altres institucions amb exposicions, jornades científiques, activitats de difusió, etc.

Amb aquest motiu, el Museu fa balanç de la seua història i planteja una nova etapa de futur amb l'objectiu d'enfortir el seu posicionament davant els nous reptes que presenta la conservació i la difusió del valuós patrimoni arqueològic que conserva. Per això, té el suport de les noves tecnologies i de noves formes de relació amb el públic, amb la intenció de donar-li un enfocament més accessible, inclusiu i participatiu. Es busca fomentar la diversitat, la sostenibilitat i la implicació de

la comunitat, i posicionar la institució, que és referent en l'àmbit de l'arqueologia estatal, com un museu compromés amb els reptes del segle XXI.

Un aspecte clau d'aquest futur és la millora tecnològica, que facilitarà la documentació, catalogació i comunicació del patrimoni. Entre les iniciatives principals destaquen el desenvolupament d'una nova web i la implementació de la plataforma de gestió integral del patrimoni Dédalo. La nova web s'està redissenyant per incorporar-hi funcionalitats modernes i visualitzacions adaptades a les necessitats actuals d'accés a la informació, amb un enfocament en l'accessibilitat universal.

Pel que fa a Dédalo, es tracta d'un sistema de codi obert que permet registrar i publicar, de manera immediata, tota la informació que genera el museu, a fi d'obrir els inventaris i catàlegs a la societat i de superar la tradicional separació entre informació interna i externa. Això suposa una gran oportunitat per a potenciar la visibilitat de les col·leccions, no només les arqueològiques, sinó també els objectes històrics relacionats amb la investigació, així com la biblioteca i els arxius fotogràfics i documentals. Per exemple, es treballa en la digitalització de l'arxiu documental, que inclou llegats de figures com Juan Vilanova y Piera, Isidro Ballester Tormo i Domingo Fletcher Valls, de gran interès científic i històric.

Pel que fa a la conservació, el Museu treballa per posar a punt el seu patrimoni. Enguany, la millora s'ha centrat en la intervenció en la Sala de Reserva, on es guarden les peces més rellevants i que no formen part de l'exposició permanent. Es treballa en la conservació preventiva dels materials més sensibles, com ara restes orgàniques, metalls i restes humanes. Aquestes últimes, amb un enfocament ètic i respectuós. També s'estan reordenant i reubicant les col·leccions d'indústria lítica del Paleolític.

La recerca i la seua difusió també reben un impuls important per a millorar la qualitat científica de les pu-

blicacions i fomentar la investigació arqueològica. Algunes iniciatives d'investigació d'enguany que resulten emblemàtiques són els projectes que revisen les col·leccions antigues, com ara els que s'han dut a terme a la Bastida de les Alcusses de Moixent, a la Casa del Monte de Valdeganga (Albacete) i a la cova del Parpalló de Gandia, que serviran de base per a futurs projectes expositius en el context de la celebració; i els dels jaciments de Maset del Pedralbino de Lliria, d'època ibèrica, i de la cova Foradada d'Oliva, del Paleolític mitjà i superior, incorporats recentment a la programació del Museu.

L'exposició permanent també rep una atenció contínua, amb renovacions que acompanyen els avanços de la investigació i que busquen millorar l'accessibilitat i l'atenció a nous públics i noves demandes. Així, acabem d'obrir al públic l'espai dedicat a la metodologia arqueològica des d'una perspectiva didàctica i educativa que permet als visitants, mitjançant la manipulació i la creació d'experiències, interactuar directament amb els objectes per a aprendre de manera més efectiva, gaudir i reflexionar sobre el passat.

A més, es treballa en la integració del projecte «Relectures», que suposa noves mirades a l'exposició des de la perspectiva de gènere, i en «Cultura accessible», que promou la inclusió i l'autonomia de les persones amb discapacitat visual. També s'han dissenyat visites especialitzades o singulars, com ara una proposta específica per a persones amb TEA, amb vitrines i publicacions adaptades, i un itinerari dels sentits pensat per al públic familiar.

La relació amb la societat i el territori són clau en les noves formes d'acció del Museu i tindran un pes fonamental en l'esdeveniment. Per exemple, el projecte «Barri», un programa de vinculació i participació de la comunitat més immediata, i el compromís amb el territori, on el Museu manté un programa de col·laboració i suport tècnic i econòmic per a posar en valor el patrimoni arqueològic *in situ*, una eina fonamental per al desenvolupament cultural, social i econòmic en el medi rural.